

Torpeda su promašila

Kap. korv. Dušan Vesić, Split

Prema podacima naše obavještajne službe, jedan njemački konvoj brodova iz Rijeke trebao je da prebazira u Zadar. Bilo je to 22. oktobra 1944. godine. Toga dana u luci Ist na istoimenom otoku, pored našeg naoružanog broda NB-14 i tri patrolna čamca (PČ-2, PČ-4 i PČ-24 «Marjan»), nalazilo se i nekoliko britanskih motornih topovnjača.

— Navečer, padom sumraka, isplovili smo iz luke prema otocima Škardi i Maunu, ne bi li sreli Nijemce i nametnuli im borbu — prisjeća se tadanji komandant NB-14 Ljubenko Vodanović (danas kapetan fregate) — NB-14 je bio drveni ribarski brod — koča, koja je negdje

u vrijeme talijanske kapitulacije izgrađena u Vrbovskoj na Hvaru. Čim je ušla u sastav naše flotile naoružali smo je sa dva protivkolska topa 40 mm, jednim topom od 20 mm i sa dva dvocijevna mitraljeza kalibra 12,7 mm.

Mrak je već bio dobro pao kada su osmatrači javili da pred pramcem broda vide siluetu otoka. Bio je to otok Maun.

Brodski motori su pogašeni . . . Posade NB-14 i patrolnih čamaca pomno su zurile u tamne, beskrajne daljine . . .

— Ništa ne čujem — javlja jedan od osmatrača — Nikakav brodski žum oko nas. Zar je moguće da fašisti neće ovuda proći? A tako bih rado po njima . . .

Vrijeme je sporo prolazilo u napetosti i čekanju.

— Ostali smo do 01.00 sat na toj poziciji u očekivanju neprijateljskih brodova. Duže nismo mogli čekati jer nam je ostalo još toliko vremena da se do svitanja, neprijatelj od većih neprijateljskih brodova i aviona, vratimo u Ist — priča drug Vodanović — Međutim, svega dvadesetak minuta kasnije, vozeći u koloni, tek što smo upravili kurs prema bazi, pojavila su se na udaljenosti 400—500 metara tri broda tipa »štuka« (njemačke lake pomorske snage naoružane torpedima i artiljerijom od 20 do 40 mm).

— Pramčani livo . . . tri nepoznata broda! — izvijestio je signalista — Ne mogu još da raspoznam da li su saveznički . . . Vozimo prema njima!

U tom trenutku sa »štuka« je ispaljena signalna raketa. Dali su znake raspoznavanja.

— Nijemci! . . . — povakao je jedan od mornara koji je prvi prepoznao ove brodove.

Tišina. Iščekivanje . . .

— Pramčani livo 90, otvori vatru! — čuo se sada reski glas komandanta Vodanovića.

Brodovi su vozili bočno, na bliskom rastojanju. Nijemci se odmah ne snalaze, a naši to koriste. Sa NB-14 vatra iz svih oružja ne da švabama oka otvoriti, niti prići oruđima na palubi. Tuku sada i saveznički patrolni čamci . . .

Prema kasnije dobivenim podacima, Nijemci su priznali da su samo u tim prvim trenucima ostavili na palubi 10—15 mrtvih i ranjenih mornara.

— Neprijateljski brodovi povećavaju brzinu — reče Ante Benić, pomoćnik komandanta broda koji se slučajno našao za kormilariskim točkom. — Manevrišu prema nama!

Artiljerijska vatra nije prestajala. Dvadeset i sedam minuta trajala je obostrana tovska i mitraljevska paljba.

Neprijatelj je na udaljenosti od 500—1.000 metara, na kojem se rastojanju vodila borba, koristio i granate za osvjetljavanje. Da bi se zaštitio, PČ-4 je bacio u more dvije dimne kutije i okreće u lijevo. Jedna njemačka »štuka« pretpostavlja da se to jedan od naših brodova zapalio, koncentrisao je svoju vatru na zadimljeni prostor.

— Ranjen drug Jure Fabris! — izvijesti pomoćnik nišandžije na »bredi«.

— Ranjen komandant broda! . . .

No, borba nije jenjavala. Svako oruđe je tuklo svoj cilj . . .

— Neprijateljska torpeda! — poviče jedan od boraca, koji je iznenađen, primijetio u moru zlokobni trag ovog podmuklog i malo vidljivog oružja.

Komandant, iako ranjen u čelo i rame, pogleda na suprotnu stranu od one na kojoj se vršio artiljerijski dvoboj. Primijetio je dvije bijele brazde.

— Kormilo desno sasvim! — munjevito je odlučio.

Torpeda su prorujila uz samu krmu broda ostavljajući na površini mjhurice za sobom.

Vidjevši da neće moći izići sa partizanskim posadama na kraj, neprijatelj je izbacio torpedni plotun da bi uništio NB-14, iako su torpeda bila namijenjena većim ciljevima.

— Sa mosta smo lijepo mogli da odmjerimo brzinu torpeda i da izbjegnemo njihov susret. Švabo je dobro gađao, ali smo mi uspjeli, nešto ratnom srećom, nešto vječitim nanevrom da izbjegnemo njihovo dejstvo — sjeća se još tog susreta sa neprijateljskim ratnim brodovima drug Ljubenko Vodanović.

Ubrzo su Nijemci usmjerili kurs svojih »štuka« prema riječkoj luci.

* * *

Bilo je već dobro svanulo kada su naši i saveznički brodovi krenuli prema Istu. Drug Jure Fabris, koji je svega nekoliko trenutaka ranije bio ranjen, nepomično je ležao na palubi. Neprijateljska granata probila je štit njegove »brede« i smrtno ga ranila u grudi. Komandant je tek tada obratio pažnju i na svoje rane. Mornari su svojim drugovima morem oprali rane, rasparali košulje i previli ih. Međutim, drug Fabris nije uspio da živ stigne u luku. Izdahnuo je na rukama svojih najboljih drugova, u nepoštednoj borbi za slobodu.

Ubrzo su mještani prihvatili vez brodova. Svi su bili uzbuđeni i tužni zbog izgubljenog druga, a usput i zbog prvog preživljenog torpednog napada u narodnooslobodilačkoj borbi na moru.

Tako je završena jedna značajna akcija posade naoružanog broda NB-14, čiju fotografiju donosimo u prilogu.

Oni sa patrolnih

Bura nemilosrdno šiba i duboko se uvlači u kosti i dušu mornara. Preko dugačkog lukobrana nazire se pjevušavo, više bijelo nego plavo, uzburkano more. Kao da opominje . . .

Mornari na ratnim brodovima kao da joj prkose. Bar, po sili zakona. Naređenje se mora izvršiti. A starješine znaju koliko se može. I mora. Zna se koliko to dozvoljavaju ljudske, a po nekad i nadljudske mogućnosti i izdržljivost po kojima je čovjek — jači od mora.

Brodovi vezani bočno jedan uz drugog, u četverovezu, plutaju nijemi, hladni i nepomični.

Sidrište kao pusto. Samo gdjekoji dežurni ili »sizni« cbiđe brod da prekontroliše vezove i sidrene lance na pramcu, pa se brzo gubi pod palubom trljajući mrzle uši.

Tu, na domak luke je i baza torpednih čamaca. Svi mornari su u prostorijama, na partiji šaha, čitaju novine, pišu pisma ili se spremaju za sutrašnju nastavu.

Veče je.

Malo dalje uz obalu, naziru se i minolovci. Iza njih: patrolni brodovi, pa minopolagači. Brod do broda! A vjetar kao da je svakog trena sve jači.

— Hm, sve mi se čini da ću uspjeti da povučem jedva nekoliko pčeta u ovoj partiji — promrsi kroz zube mornar Petar Mogić, signalista sa TC-119, vukući preko šahovskog polja crnog topa. — Čuješ kako zviždi. Morat ćemo brzo na brodove . . .

Svaki od njih kao da predosjeća brzi odlazak na zadatak. Nitko ništa ne govori . . .

A zadatak se zna: zakopčaj dobro dolamicu, pripremi brod za plovljenje i — okreni pramac na uzburkano, hladno more, puno sile i neizvjesnosti. Nikad ne znaju na koju će stranu poći, a u koju će luku prispjeti . . .

— Eno prošle noći — sređuje svoje utiske mornar Ante Bondulić — isplovili smo jedni za drugim . . . u koloni. Vjetar fijuča. Konopi i opute pjevaju opasnu pjesmu . . . More kao da se prolomilo. Kuha! Vezali smo sve pokretne predmete na palubi morskim vezom i jedva uspjeli da savladamo pobješnjelo okrutno more.

I ne potraja tako dugo u dokonom razgovoru, kad, umjesto torpednih čamaca, isploviše oni — sa patrolnih brodova.

No, nije bilo uobičajene uzbuđene . . . Naprotiv, nijema tišina. Izgledalo je samo, kao da su se pomjerila tri jarbola i svjetla na njihovim vrhovima — kao tri lampiona u barkama na pomorskim svečanostima.

Moteri su uzdrhtali.

Uskoro su se upalila i poziciona svjetla na stranicama komandnog mesta.

Vraški su hladni ovi konopi! — hukće u prste desetar Vinko Jerić, brodarac, izvlačeći iz mora debeli i mokri konop kojim je krma broda bila privezana do malo prije za bitvu na obali.

— Čuti, — ote se njegovom drugu, razvodniku Staneju Bariću, koji je pored podbradnika bijele kape stistakao ledenim zubima i kraj crne vrpce »za svaki slučaj«, jer ne bi bilo zgodno da po ovoj najvećoj hladnoći kapa odleti u more — Znaš da još nije ljetna žega . . . Badava onda pričaš . . .

Jedan za drugim, kao utvare, patrolni su napustili polumračnu luku i zaplovili pučinom — daleko ispred otoka, na unaprijed određenu poziciju.

Vježba je . . . Hladno. Zadatak je važniji od svega: neposredno obezbjeđenje. U patroli su. Plutaju cijelu mrzlu noć. Motore koriste samo za povratak na polaznu poziciju, za onoliko prevaljenog puta koliko je to vjetar mogao da odredi.

Uključena je samo elektronika — pelovi i radari pojedinih brodova.

— Čini mi se da ovo nevjrijeme nikad neće prestati — šapuće crnolutasti signalista mornar Jovan Stevović.

— Reže žestoko — odgovara Franc Kričej, onaj plavokosi mornar, držeći kormilo u ruci.

Vjetar sa vrhova valcva diže kapi mora, pretvara ih u prašinu i zasljepljuje vidik.

Meteoristi tek po koji put premole glavu iz tople i pretople potpalubne prostorije, pa pošto osjete svježiji morskog zraka, brzo spuštaju poklopac nad glavom.

— Nije šala . . .

— I nije!

Tako cijelu noć. Ali, nikome nije žao. Mora se. I treba. Zadatak je.

Na granici smo! . . .

Ujutru, mjesec pada u more. Puca dan. Bura kao da prestaje. Ne, to je samo na izgled. Uzima opet zamah . . . Naginje brod na bok. Mornari na palubi promiču uvačenih vratova u ramena i raskoračenih nogu, onako »po mornarski«. Junački se otimaju stihiji mora.

Nigdje jarbola ni kopna na vidiku.

Nigdje galeba da leti.

Takva je straža na moru!

Naredno veče doći se — smjena . . .